
Deset godina međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore

DAVOR VIDIŠ*

Sažetak

Republika Hrvatska i Srbija i Crna Gora počele su razvijati međudržavne bilateralne odnose i prije međusobnog priznanja. Nakon međusobnog priznanja i uspostave diplomatskih odnosa međudržavni odnosi se intenziviraju, a koncentracija tih odnosa je na normalizaciji i saniranju posljedica agresije i oružanih sukoba i raspada bivše zajedničke države. Glavna otvorena pitanja povratak izbjeglih, nestale osobe, granica, sukcesija rješavaju se danas na stručnoj razini, bez političkih ili pravnih prepreka, a međudržavni odnosi se sve više fokusiraju na gospodarsku suradnju, suradnju u regiji i suradnju u području euroatlantskih integracija.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Srbija i Crna Gora, normalizacija, međudržavni odnosi

UVOD

Iako još nije prošlo deset godina od međusobnog priznanja a niti od potpisivanja Sporazuma o normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije,¹ može se ustvrditi da Republika Hrvatska (RH) i Srbija i Crna Gora (SCG) održavaju već više od deset godina bilateralne međudržavne odnose. Formalno, ti odnosi postoje od nastanka nove hrvatske

* Davor Vidiš je magistar političkih znanosti.

¹ Sporazum je potpisan 23. kolovoza 1996. u Beogradu (vidi *Narodne novine* - "Međunarodni ugovori", broj 10, Zagreb, 1996.)

države ili pak prestanka svih državno-pravnih veza RH sa Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom (SFRJ) 8. listopada 1991, te i od nastanka Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), koja formalno postoji od proglašenja njenog ustava 27. travnja 1992.² Također, moglo bi se konstatirati da je dulja paraliziranost saveznih institucija SFRJ dovela do toga da su odnosi između republika kao federalnih jedinica SFRJ i ranije postajali sve više odnosi između država i prije nastanka RH i SRJ kao dviju samostalnih i međunarodno priznatih država.

Vrlo rano, još u samom početku oružanih sukoba ukazala se potreba za uspostavljanjem bilateralnih kontakata između dužnosnika dviju država i izvan međunarodnih okvira i institucija koji su bili zaduženi za rješavanje krize raspada bivše SFRJ. Bilateralne odnose RH i SCG (SRJ) tako možemo podijeliti u tri razdoblja: 1. razdoblje do međusobnog priznanja i uspostave diplomatskih odnosa, 2. razdoblje od uspostave diplomatskih odnosa do izbora novih demokratskih vlasti u Republici Srbiji (2000. godine) te 3. razdoblje novih odnosa RH i SRJ nakon uspostave demokratskih vlasti u SRJ.

Otvorena međudržavna pitanja koja su se rješavala bilateralnim međudržavnim odnosima između RH i SCG (tada još SRJ) gotovo su klasična pitanja koja se javljaju nakon agresija i oružanih sukoba te također i nakon raspada složenih državnih zajednica. Agresija i oružani sukob kao prvu posljedicu imali su zatvaranje komunikacija. Nakon početka oružanog sukoba pojavio se problem izbjeglih osoba, a intenziviranjem oružanih sukoba pojavio se problem zatočenih i nestalih osoba. Samim raspadom zajedničke države otvorila su se pitanja sukcesije, uspostave novih granica, a prije svega i najvažnije bilo je postizanje mira i međusobno priznanje, uz međunarodno priznanje novih činjenica na terenu. Uspostava novih država nastajala je isključivo uz suglasnost međunarodne zajednice, formalno Haaška konferencija je tada bila zadužena za raspad SFRJ, a ona je za odgovor na posebna pitanja (granice novonastalih država, međunarodno priznanje novih država i drugo) osnovala Arbitražnu komisiju (tzv. "Badinterovu komisiju"). U definiranju međudržavnih odnosa između RH i SCG često se rabio pojam normalizacija odnosa, a i prvi međudržavni ugovor zvao se *Sporazum o normalizaciji odnosa između RH i SRJ* u kojem su, osim činjenice uspostave diplomatskih odnosa, konstatirana i sva otvorena pitanja. Normalizacija odnosa između RH i SCG u ovom slučaju može se definirati kao ponovno uspostavljanje veza i komunikacija koje su postojale prije raspada SFRJ, ali sada u novom obliku kao veze i komunikacije između dviju suverenih i međunarodno priznatih država, te uz sve to normalizacija znači i saniranje posljedica agresije i oružanih sukoba i raspada bivše zajedničke države.

2

Novi ustavi na tlu bivše Jugoslavije, *Međunarodna politika*, Pravni fakultet, Fakultet političkih znanosti, Beograd, 1995.

1. Razdoblje do međusobnog priznanja i uspostave diplomatskih odnosa

Sastanak predsjednika RH Franje Tuđmana i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića u Ženevi 31. rujna 1992. pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji jedan je od prvih značajnijih bilateralnih sastanaka koji je rezultirao konkretnim rezultatima i Zajedničkom izjavom. Iako je u Srbiji u tom trenutku razdoblje u kojem je predsjednik Milošević tražio predah u svojoj vladavini i u kojoj je nakon formiranja zadnje Jugoslavije, SRJ, vlast na saveznoj razini kao predsjednik SRJ preuzeo Dobrica Ćosić, izjava je prvi značajan napredak u odnosima RH i SRJ. Ipak, postavlja se pitanje njezine operacionalizacije, jer se u tom trenutku (što će se zadržati do kraja postojanja SRJ, a kasnije i u SCG) prava, faktička i sva druga moć nalazila na republičkoj razini, koju je tada u Srbiji suvereno obnašao Slobodan Milošević i njegova Socijalistička partija Srbije.

Zajednička izjava koju su usvojili predsjednici Tuđman i Ćosić u osam točaka obuhvaća gotova sva tadašnja otvorena pitanja. Deklarira se nepovredivost postojećih granica uz suglasnost o potrebi intenziviranja normalizacije odnosa. Pitanje sukcesije bi se rješavalo u sklopu Međunarodne konferencije i, po potrebi, bilateralnim dogovorima. Potvrđuje se suradnja s UNPROFOR-om i UNHCR-om na terenu da bi se pomoglo povratku izbjeglih i prognanih osoba. U trećoj točki JNA se obvezuje napustiti Prevlaku do 20. listopada 1992. u skladu s Vanceovim planom. Sigurnost područja bit će ostvarena demilitarizacijom i raspoređivanjem promatrača UN. Četvrtom točkom predviđeno je osnivanje zajedničkog međudržavnog odbora koji bi radio na normalizaciji odnosa između suverenih RH i SRJ,³ posebice radi postizanja trajnog mira i otvaranja prometa i gospodarskih veza. U petoj točki predsjednici iznose uvjerenje da sva otvorena pitanja moraju biti rješavana na miran način, a sav svoj utjecaj će upotrijebiti da bi se ostvarilo pravedno i mirno rješenje krize u Bosni i Hercegovini. U posljednje tri točke predsjednici izražavaju osudu svakog djelovanja koje je dovelo do etničkog čišćenja, te izjavljuju da će pomoći ispraviti ono što je već učinjeno. Pozdravljaju raspoređivanje promatrača u zrakoplovne luke, a u zadnjoj točki najavljuju svoj ponovni sastanak sa supredsjedateljima 20. listopada 1992.

Ova Zajednička izjava prvi je kvalitativan pomak u odnosima između RH i SCG (tada još SRJ) te najavljuje i sukus pojmova i problema između RH i SRJ. To je, kao prvo, normalizacija kao pojam. S hrvatske strane normalizacija kao prvi korak tada uključuje prvo međusobno priznanje dvaju samostalnih i suverenih država. Nabrajaju se i svi najznačajniji otvoreni problemi s kojima će se hrvatsko-srpski odnosi baviti do današnjih dana: pitanje izbjeglih, prognanih, zatočenih i nestalih, pitanje sukcesije, otvaranje svih komuni-

3

Prvo izaslanstvo SRJ koje je boravilo u RH bilo je jugoslavenski dio Zajedničkog međudržavnog odbora kojeg je predvodio Oskar Kovač. Prvi sastanak odbora održan je 13. listopada 1992. u Zagrebu.

kacija, Prevlaka, te i Bosna i Hercegovina (BiH). Za vodstvo SRJ problemi su isti, ali njihov je tadašnji glavni stav da bi do međusobnog priznanja trebalo doći tek nakon rješavanja svih otvorenih pitanja.

Sastanak predsjednika RH Franje Tuđmana i predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića u Ženevi 17. srpnja 1993. (i ovaj puta pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji) rezultirao je Izjavom kojoj su svjedočili supredsjedatelji konferencije Thorvald Stoltenberg i David Owen. Prve dvije točke izjave tiču se Bosne i Hercegovine (otklanjanju se špekulacije o podjeli BiH te se navodi da je za postizanje mira potrebna afirmacija interesa sva tri konstitutivna naroda u BiH i postizanje suglasnosti o uspostavljanju triju republika u sklopu konfederacije).

Treća točka izjave odnosi se na događaje u zaleđu Zadra i Šibenika nakon vojno-redarstvene akcije hrvatskih snaga prigodom koje su oslobođeni teritoriji oko Masleničkog mosta, Zemunika u predgrađu Zadra (koji uključuje i zadarsku zračnu luku), te hidroelektrane Peruča. Izjava pozdravlja dogovor o prekidu neprijateljstva, a ukazuje se na važnost postizanja sporazuma kao primjera rješavanja spora mirnim putem. Sporazum se ocijenjuje kao značajan korak na putu normalizacije hrvatsko-srpskih odnosa.

Sastanak ministra vanjskih poslova RH Mate Granića i ministra vanjskih poslova SRJ Vladislava Jovanovića 19. siječnja 1994. u Ženevi još je jedan bilateralni sastanak koji je rezultirao konkretnim dogovorom. Osim deklaracije o poštivanju temeljnih načela vođenih odredbama Povelje UN-a i temeljnim dokumentima OEES-a (tada je to još bila KESS) te željom za rješavanjem krize na području bivše Jugoslavije, obje strane u Zajedničkoj izjavi⁴ iskazuju spremnost pristupanju normalizaciji međusobnih odnosa.

Kao prvi konkretan korak dogovoreno je otvaranje predstavništava dvaju vlada, Ureda Vlade RH u Beogradu i otvaranje Biroa Savezne vlade SRJ u Zagrebu. Kao datum otvaranja Ureda, odnosno Biroa, predviđen je 15. veljače 1994.⁵ Otvaranje predstavništava inicirao je ruski posrednik u pregovorima za rješavanje krize u bivšoj Jugoslaviji Vitaliy Churkin i njima je otvoren novi kanal komuniciranja između država. Osim toga dan je znak međunarodnoj zajednici da su države sposobne rješavati otvorena pitanja bilateralnim pregovorima. Ured, odnosno Biro, u početku nisu imali konzularne ingerencije, ali su ih s vremenom dobivali, čime se olakšalo rješavanje problema običnih ljudi koji su nastali kao posljedica rata.

Tijekom prvih godina bilateralnih odnosa između RH i SRJ izmjenjuju se razdoblja u kojima su odnosi bili intenzivniji, ali i oni kada je dolazilo do zastoja. Godina 1995. svakako je jedna od onih u kojima su odnosi bili u zas-

4

Vidi: Zajednička izjava Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o normalizaciji odnosa i otvaranju predstavništava (objavljena 19. siječnja 1994.), *Zbirka međunarodnih ugovora* Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske.

5

Republika Hrvatska otvorila je Ured Vlade Republike Hrvatske u Beogradu 10. ožujka 1994, a njegov prvi voditelj bio je dr. Zvonimir Marković.

toju. Razlog tome su vojno-redarstvene akcije "Bljesak", u svibnju, i "Oluja", u kolovozu 1995. kada je oslobođen okupirani teritorij RH, koji je bio i pod UN-ovom kontrolom, sektori "Zapad", "Sjever" i "Jug". Također, potkraj 1995. započeli su pregovori u Sjedinjenim Američkim Državama koji su rezultirali Daytonskim sporazumom, rješanjem krize u BiH. Vojno-redarstvene akcije, koje su uključivale vojno djelovanje protiv srpske vojske u BiH i RH, uspostavile su na terenu takve odnose (ravnotežu sile) koji su ponudili moguća rješenja za BiH. Sve navedeno razlog je duljem zastoju u odnosima između RH i SRJ. Dinamika ovih odnosa ponovo je aktivirana tek početkom 1996.

Sastanak ministra vanjskih poslova RH Mate Granića i saveznog ministra vanjskih poslova SRJ Milana Milutinovića 11. ožujka 1996. ponovno je aktualizirao bilateralne odnose RH i SRJ, nakon intenzivnih diplomatskih aktivnosti o BiH u 1995. godini. Sastanak je rezultirao Zapisnikom koji su potpisali ministri, a koji je uključivao nekoliko konkretnih rješenja. Dogovoreno je da Ured Vlade RH u Beogradu, odnosno Biro Savezne vlade SRJ u Zagrebu preuzmu određene konzularne ingerencije (prije svega zaštitu građana te fizičkih i pravnih osoba te izdavanje dokumenata i prosljeđivanje akata).⁶ Na sastanku je dogovoreno otvaranje komunikacija i to, željezničke pruge Zagreb – Beograd, naftovoda između RH i SRJ, zračnog prometa i telekomunikacija (telefonskih veza). O otvaranju ovih komunikacija nadležni ministri potpisali su zapisnike. Zbog činjenice da se države nisu međusobno priznale, ovi zapisnici *de iure* nisu međudržavni ugovori, ali njihova je važnost velika jer su bitno olakšali putovanja osoba. Glavni problem tijekom pregovaranja bilo je postojanje posljednjeg preostalog teritorija u RH pod kontrolom UN-a (misije UNTAES), preko kojeg su prolazile sve navedene komunikacije. Potpisivanjem ovih zapisnika RH je postupno širila svoj suverenitet i vlast na istočne granice. Ovi pregovori najavili su i potpunu normalizaciju odnosa, tj. međusobno priznanje i uspostavu punih diplomatskih odnosa.

Sastanku ministra vanjskih poslova RH Mate Granića i saveznog ministra vanjskih poslova SRJ Milana Milutinovića održanom 23. kolovoza 1996. prethodilo je nekoliko sastanaka na razini zamjenika ministra vanjskih poslova, a sam sastanak iniciran je sastankom predsjednika RH dr. Tuđmana i Republike Srbije Miloševića u Ateni. Ključno postignuće ovog sastanka bilo je potpisivanje *Sporazuma o normalizaciji odnosa između RH i SRJ*⁷ koji, osim nabranjanja svih otvorenih pitanja i načina njihova rješavanja, nudi međusobno priznanje i uspostavu punih diplomatskih odnosa. Međusobno priznanje uslijedilo je 9. rujna 1996. izmjenom nota u Zagrebu, odnosno Beogradu (u njoj se, osim priznanja, podiže razina predstavnštva s

6

Vidi: Zapisnik o obavljanju konzularnih funkcija Ureda Vlade Republike Hrvatske u Beogradu i Biroa Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije u Zagrebu (potpisan 11. ožujka 1996.), *Zbirka međunarodnih ugovora* Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske.

7

Vidi: *Narodne novine*, "Međunarodni ugovori", broj 10, Zagreb, 1996.

Ureda u Veleposlanstvo, a dosadašnji voditelji Ureda postaju privremeni otpravnici poslova⁸).

2. Razdoblje od uspostave diplomatskih odnosa do uspostave nove demokratske vlasti u Republici Srbiji

Sastanak ministra vanjskih poslova RH Granića i saveznog ministra vanjskih poslova SRJ Milutinovića 29. listopada 1996. u Zagrebu važan je jer je nakon potpisivanja *Sporazuma o normalizaciji odnosa* došlo do izvjesnog zastoja u bilateralnim odnosima. Zastoj se može tumačiti činjenicom da je jugoslavenskom javnom mnijenju bilo teško u kratko vrijeme "progutati" toliko intenziviranje hrvatsko-srpskih (jugoslavenskih) odnosa. Ministri su rekapitulirali otvorena pitanja, uz nužan osvrt na događanja u BiH, a potpisali su i međudržavni ugovor – *Sporazum između Vlade RH i Savezne vlade SRJ o ukidanju viza za nositelje diplomatskih i službenih putovnica*⁹.

Ministri vanjskih poslova Granić i Milutinović 1997. godine su održavali ritam svojih sastanaka te intenzitet potpisivanja međudržavnih ugovora. Ukupno su te godine održali tri sastanka (19. veljače u Beogradu, 27. svibnja u Zagrebu i 15. rujna u Beogradu) na kojima je potpisano sedam međudržavnih ugovora. To je do tada najintenzivnije razdoblje u međudržavnim odnosima (koji će se ponoviti tek na prijelazu 2001. u 2002. i sredinom 2004.). Na sastanku 27. svibnja u Zagrebu potpisana je *Konzularna konvencija*, a 15. rujna u Zagrebu potpisano je čak šest međudržavnih ugovora koji reguliraju željeznički i cestovni promet, granične prijelaze i pogranični promet, međunarodnopravnu pomoć te socijalno osiguranje¹⁰. Potkraj 1997. saveznog ministra vanjskih poslova SRJ Milana Milutinovića zamjenjuje njegov dotadašnji pomoćnik Živadin Jovanović, dok Milutinović pobjeđuje na izborima za predsjednika Republike Srbije. U isto je vrijeme dotadašnjeg predsjednika Srbije Slobodana Miloševića Savezna skupština SRJ izabrala za novog (trećeg) predsjednika države.

Potkraj 1998. odnosi RH i SRJ polako se zamrzavaju, prije svega zbog situacije u SRJ. Kosovska kriza započeta 1999. značajno je srozala međunarodni ugled SRJ, a pripadnici MUP-a Srbije i Vojske SRJ započinju ponovno akcije protiv albanskog stanovništva na Kosovu. Unutarnja situacija u SRJ se komplicira, crnogorsko čelništvo otvoreno se suprotstavlja srpskom rukovodstvu i okreće unutarnjim demokratskim promjenama u Crnoj Gori (a ot-

8

Voditelji Ureda, odnosno Biroa bili su privremeni otpravnici poslova do završetka procedure njihova imenovanja za veleposlanike.

9

Vidi: *Narodne novine*, "Međunarodni ugovori", broj 13, Zagreb, 1997.

10

Vidi: *Narodne novine*, "Međunarodni ugovori", Zagreb, 1996.–2001.

vara se i prema svijetu). U trenutku NATO akcije na SRJ početkom 1999. odnosi između RH i SRJ su na najnižoj točki od međusobnog priznanja 1996. godine. U obje zemlje naziru se promjene koje će se u RH dogoditi 2000, a u Srbiji nešto kasnije.

3. Razdoblje novih odnosa između RH i SRJ (SCG) nakon upostave novih demokratskih vlasti u Republici Srbiji

Republika Hrvatska je pozdravila promjenu vlasti u Republici Srbiji 2000, pad višegodišnjeg režima Slobodana Miloševića te kasnije i njegovo izručivanje Haaškom tribunalu. Nova situacija donijela je novi optimizam, a RH je svoje namjere deklarirala poslavši odmah posebnog izaslanika u Beograd gdje su u ime RH preneseni pozdravi i podrška novom predsjedniku SRJ dr. Vojislavu Koštunici¹¹. Nastavila su se rješavati otvorena pitanja, a međudržavni odnosi dobili su novu dimenziju u kojoj se osjećalo da sve više prevladavaju pitanja suradnje i otvaranja komunikacija. Konačno se intenzivira i direktna gospodarska suradnja uz značajno povećanje obujma robne razmjene. U isto vrijeme otvorena pitanja preostala raspadom bivše zajedničke države rješavaju se na tehničkoj, stručnoj razini i ne postoje više političke ili pravne prepreke njihovu rješavanju. Susreti novoizabranih najviših dužnika obje zemlje u prvih godinu dana događaju se najčešće na marginama multilateralnih događanja.

Vlada RH objavila je 12. listopada 2000. *Zaključke o stanju u SRJ nakon izbora i o perspektivama odnosa RH sa SRJ*. Ovaj dokument prije svega pozdravlja izbornu pobjedu predsjednika SRJ dr. Vojislava Koštunice izražavajući nadu da će nakon trinaest godina diktature Miloševićeva režima rezultati izbora u SRJ voditi ka stabilizaciji i konsolidaciji SRJ. Vlada RH pozdravlja napore međunarodne zajednice u želji da se konsolidira prostor SRJ (uz korištenje instrumenata Pakta o stabilnosti i Procesu stabilizacije i pridruživanja EU), ali upozorava na nužnost jednakog vrednovanja postignuća svake od država. Osim općih standarda razvoja države i poštivanja svih civilizacijskih prava, Vlada RH iskazuje potporu provedbi rezolucije VS UN 1244 o Kosovu i izražava želju da vlasti u Podgorici i Beogradu što prije iznađu dogovor o novom ustavnom definiranju odnosa Republike Srbije i Republike Crne Gore. Vlada je nabrojala 11 zaključaka u kojima iznosi svoje viđenje rješavanja otvorenih pitanja i to sukcesije, odnosa prema ratnim zločinima, prema manjinama, izbjeglicama, granicama, Daytonskom sporazumu i Bosni i Hercegovini, a izražava svoje očekivanje od međunarodne zajednice da će se poštovati jedinstvena mjerila prema svim državama u regiji. Vlada RH izrazila je i očekivanje da će se nove vlasti u SRJ (prije svega u Srbiji) jasno odrediti prema Mi-

11

U izaslanstvu su bili pomoćnik ministra vanjskih poslova RH Josip Paro i koordinator za SRJ u Ministarstvu vanjskih poslova RH mr. Davor Božinović (koji je kasnije imenovan veleposlanikom RH u SRJ).

loševiću i njegovoj vladavini, te i da očekuje da on neće u budućnosti obnašati bilo kakve političke funkcije u Srbiji i SRJ (tada još nije bio izručen Haškom tribunalu).

U ovoj razdoblju međudržavnih odnosa ministri vanjskih poslova RH Tonino Picula i SRJ Goran Svilanović nisu imali učestale sastanke¹². U njihovu mandatu riješena su tri krupna pitanja (neka privremeno, neka trajno). Prije svega, privremeno je riješeno pitanje Prevlake. Ministri su 10. prosinca 2002. potpisali na Konfinu¹³ *Protokol između Vlade RH i Savezne vlade SRJ o privremenom režimu uz južnu granicu između dviju država* (tzv. *Protokol o Prevlaci*) čime su stvoreni uvjeti da se okonča zadnja vojna promatračka misija UN-a na Prevlaci – UNMOP. Osim privremenog rješenja pitanja južne granice,¹⁴ dogovorena je asimetrična demilitarizacija, zvanično su otvoreni granični prijelazi,¹⁵ uspostavljen je pogranični promet za po tri općine s obje strane južne granice te je usuglašen režim plovidbe, ribarenja i suradnje u turizmu.

Za službenog posjeta ministra vanjskih poslova SRJ Gorana Svilanovića Zagrebu 23. travnja 2002. potpisan je i *Protokol o načelima za identifikaciju – utvrđivanje granične crte i pripremu Ugovora o državnoj granici između RH i SRJ*. Tom prilikom osnovana je Međudržavna diplomatska komisija za granice, čija je temeljna zadaća identifikacija granice na kopnu i njeno obilježavanje, razgraničenje na moru te priprema Ugovora o granici. Princip je da granica na kopnu postoji i treba je identificirati, što nije slučaj s granicom na moru koja između bivših republika SFRJ nije postojala, te na moru treba postići razgraničenje. Međudržavna diplomatska komisija održala je četiri sastanka i na tim sastancima razmijenjene su karte s dokumentiranim argumentima kako obje strane vide graničnu crtu (uz sjevernu granicu), a na sastancima stručnih osoba (geodeta zaduženih za katastarske granice) granica je identificirana od tromede s BiH do Dunava.

Ministri vanjskih poslova su na tom sastanku potpisali i *Ugovor između Vlade RH i Savezne vlade SRJ o suradnji u području kulture*¹⁶. Potpisivanju ovog ugovora prethodio je povrat otuđenih vukovarskih umjetnina, kojeg su organizirali Veleposlanstvo RH u Beogradu i Ministarstvo kulture Republike Srbije.

12

Ministri vanjskih poslova RH Tonino Picula i SRJ Goran Svilanović u svojem mandatu sastali su se više od dvadeset puta ali to su uglavnom bili sastanci na marginama multilateralnih sastanaka ili konferencija. Održana su samo dva službena sastanka u Beogradu odnosno Zagrebu (i dva radna – konzultacije prije potpisivanja *Protokola o Prevlaci* i konzultacije prije summita SECEP-a u Beogradu).

13

granični prijelaz između RH i SRJ uz Prevlaku

14

Privremeno je identificirana granica na kopnu, a izvršeno je i privremeno razgraničenje na moru, uz jedan dio mora unutar Bokokotorskog zaljeva (tzv. Zone) koji je pod nadzorom Mješovite policijske posade.

15

Dogovorom ministarstava unutarnjih poslova RH i Republike Crne Gore otvoreni su u humanitarne i druge svrhe granični prijelazi između RH i Crne Gore Debeli Brijeg i Konfin još 18. veljače 1999, a otvoren je i pogranični promet za općine uz južnu granicu.

16

Vidi: *Narodne novine*, "Međunarodni ugovori", broj 15, Zagreb, 2002.

Od poteza koje su obje vlade učinile, a koje su obični građani najizravnije osjetili, svakako je odluka srpskokrnogorske strane da od 1. lipnja 2003. ukinu zahtijevanje viza za državljane RH. Vlada RH isto tako je 10. lipnja 2004. privremeno suspendirala vizni režim za državljane SCG i ova suspenzija produžava se svakih pola godine. Konačno ukidanje viznog režima ovisit će o sveukupnom rješavanju otvorenih pitanja, prije svega granice, ali i od obveza koje RH ima prema šengenskom režimu.

Osim svega navedenog valja istaknuti veliko povećanje robne razmjene u 2002. i 2003. godini, a 23. prosinca 2002. potpisan je i *Ugovor o slobodnoj trgovini između RH i SCG*. S obzirom na činjenicu da su Republika Srbija i Republika Crna Gora u međuvremenu redefinirale svoje odnose *Beogradskim sporazumom*, a kasnije i *Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora* i pripadajućim provedbenim zakonima, a u međuvremenu nisu harmonizirale svoja gospodarstva, ukazala se potreba da se potpiše i *Ugovor između RH i SCG o izmjenama i dopunama Ugovora o slobodnoj trgovini između RH i SRJ* (zbog različitih carinskih tarifa između Republike Srbije i Republike Crne Gore).

U ovom razdoblju međudržavnih odnosa prekretnica je svakako prvi službeni državnički posjet predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića Srbiji i Crnoj Gori 10. rujna 2003. Osim same činjenice da se uopće radi o prvom posjetu predsjednika RH Srbiji i Crnoj Gori, posjet je iznimno važan i na simboličkoj razini, jer su predsjednici Stjepan Mesić i Svetozar Marović razmijenili isprike u kojima se predsjednik Marović ispričao "za sva zla koje je bilo koji građanin SCG učinio bilo komu iz Hrvatske"; odnosno predsjednik Mesić "(...) svima onima kojima su građani RH nanijeli bol i štetu u bilo koje vrijeme". Nakon ovog posjeta može se zaključiti da su odnosi između RH i SCG prešli iz faze normalizacije odnosa u uspostavu uobičajenih susjedskih odnosa koje razvijaju bilo koje dvije susjedne zemlje u Europi.

Novom dinamizacijom vanjskopolitičkih aktivnosti, definiranom programom novoizabrane Vlade RH (nakon parlamentarnih izbora u RH, održanih 23. studenog 2003.) određena su tri temeljna prioriteta na kojima nova Vlada RH inzistira: dostizanje punopravnog članstva u Europskoj uniji, također i članstva u NATO-u, te razvijanje dobrosusjedskih odnosa¹⁷. Dobrosusjedski odnosi jedan su od vanjskopolitičkih prioriteta svih država, a u slučaju RH ovo značenje ima dodatnu važnost, jer ovi odnosi sada izrastaju na novim temeljima, a polako prestaje opterećenost intenzivnim povijesnim razdobljem s kraja prošlog stoljeća (tisućljeća). Novu kvalitetu u međudržavnim odnosima daje i činjenica da su novoj Vladi RH, koju je sastavila Hrvatska demokratska zajednica, podršku dali i saborski zastupnici pripadnici srpske manjine u RH.

Jedno od najintenzivnijih razdoblja u bilateralnim odnosima svakako je svibanj 2004. kada su u kratko vrijeme održani brojni bilateralni sastanci na

17

Program Vlade Republike Hrvatske u mandatnom razdoblju 2003.–2007, str. 4 (vidi: www.vlada.hr).

svim razinama, predsjednik SCG Svetozar Marović boravio je u uzvratnom posjetu RH, novi ministar vanjskih poslova RH dr. Miomir Žužul posjetio je Beograd i Podgoricu, predsjednik Skupštine Crne Gore posjetio je Zagreb, a u Zagrebu su u radnom posjetu boravili i potpredsjednik Vlade Srbije zadužen za gospodarstvo dr. Miroljub Labus te ministar znanosti u Vladi Republike Srbije Aleksandar Popović. U Zagrebu je boravio i novi ministar obrane SCG Prvoslav Davinić, a na jesen je predviđen i sastanak predsjednika Vlada RH dr. Ive Sanadera i predsjednika Vlade Republike Srbije dr. Vojislava Koštunice.

Nakon višekratnih neuspješnih izbora za predsjednika Srbije, na zadnjim izborima¹⁸ pobjeđuje proeuropski kandidat Boris Tadić, kojem otvorenu podršku daje i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (jedina hrvatska politička stranka u SCG), ali i predstavnici Samostalne srpske demokratske stranke (predsjednik dr. Vojislav Stanimirović).

4. Zaključak

Dobri i intenzivni međudržavni odnosi RH i SCG su neminovnost, a prisutan je već desetgodišnji kontinuitet normalizacije i poboljšanja odnosa. RH i SCG su do sada potpisale 33 međudržavna ugovora i akta, a međudržavni odnosi dobivaju novu dimenziju i s vremenom prestaje koncentracija tih odnosa na pitanja iz prošlosti, tj. na pitanja vezana uz raspad i posljedice raspada zajedničke države. Sada se ti odnosi sve više se okreću suradnji, razvitku gospodarskih odnosa i povećanju robne razmjene, kao i suradnji u vanjskopoličkim prioritetima koji su isti za obje države – euroatlantske integracije. Države se u procesu euroatlantskih integracija međusobno podržavaju, SCG je pozdravila odluku EU da RH dobije status kandidata za članstvo u EU, a RH daje podršku SCG u pristupanju programu Partnerstvo za mir. Osim što intenzivni dobrosusjedski odnosi između RH i SCG daju značajan prilog stabilnosti cijele regije, oni daju pozitivnu sliku o obje države u Bruxellesu. Što je još važnije, javno mnijenje ih u obje države percipira kao nužnost i normalno stanje.

Literatura

Bilandžić D., *Hrvatska moderna povijest*, Golden marketing, Zagreb, 1999.

Narodne novine, "Međunarodni ugovori", Zagreb, 1996.–2003.

18

Prvi krug održan je 13. lipnja 2004, a u drugi krug (27. lipnja) su ušli Boris Tadić (Demokratska stranka) i Tomislav Nikolić (Srpska radikalna stranka).

Nobilo M., *Hrvatski feniks, Diplomatski procesi iza zatvorenih vrata 1990.-1997*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2000.

"Novi ustavi na tlu bivše Jugoslavije", *Međunarodna politika*, Pravni fakultet, Fakultet političkih znanosti, Beograd 1995.

Vidiš D., *Odnosi Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije između diplomacije i rata*, Zagreb, 2002.

Summary

The Republics of Croatia and Serbia and Montenegro started to develop bilateral relations even before their mutual recognition. Following recognition and the restatement of diplomatic relations, interstate relations have intensified and concentrated on normalization and improvement following the consequences of war and aggression and disintegration of the former common state. The remaining open questions such as the return of refugees, missing persons, borders etc., are getting solved by experts to alleviate political and legal obstacles.

Interstate relations are focusing more focused on economic, regional cooperation as well as cooperation in the field of euro Atlantic integrations.